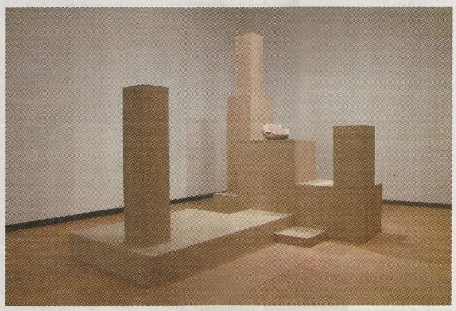

העולם המופלא

"האלכימאים" עוסקת בהערצת עולם התופעות והיא תערוכת מחווה לעולם החי והצומח. אבל ההשתאות היא בעצם מהפיכת כל זה לאמנות // גליה יהב

האבסורד הינו פסאודו־לוגיקה. "הרכיכה הקירחת" של שחר פרדי כסלו

★★★★☆

בסיפור "האגרת" של זבגנייב הרברט, מתמקח ורמר (או זייפן משובח שלו) עם ידידו המדען אנטון ון־לוונהוק. "לפני ימים ספורים הראית לי, דרך המיקרוסקופ החדש שלך, טיפה של מים", הוא כותב. "תמיד חשבתי שהיא זכה כבדולח והנה מפעפעים בה יצורים מוזרים, כמו בגיהנום השקוף של בוש. בזמן תצוגה זו עקבת בעיון, וכמדומני גם בסיפוק, אחרי מבוכתי. שתיקה נפלה בינינו. ואחר כך אמרת בקול אטי מאוד ובהדגש: "כאלה הם המים, יקירי, כאלה ולא אחרים". ורמר, או מי שמזייף היטב את כתב ידו וסגנונו, מבין את עמדת המדען כלפי האמנים ה"מנציחים את מראית העין, חיי הצללים, פני השטח השקריים של העולם... העובדים בחומרים של אשליות", אך מסביר לו שהאמנות, על מכשיריה הפרימיטיביים, אין תפקידה לפתור את חידות הטבע אלא "לעשותן מודעות, להרכין ראש בפניהן, וגם להכשיר את העיניים ולהביאן לכלל השתאות ותימהון בלי הרף".

בתערוכה "האלכימאים" מבקשת האוצרת סאלי הפטל להראות כיצד האמנים מייצרים כל אחד בדרכו מחווה לפלאי הטבע, בדגש על עולם החי והצומח. התצורות האורגניות, המינים השונים, תופעות פיזיקליות ותהליכים כימיים הם מוקד ההשתאות האמנותית שלהם, סביבה הם מהלכים כילדים בשיעור מדע, כמכיני במות ותאורות למופעיו ההומריים הקסומים של היקום, כשדרני תוכנית טבע וכמארגני מוצגים במדעטק כלשהו.

התצורות האורגניות, המינים השונים, תופעות פיזיקליות ותהליכים כימיים הם מוקד ההשתאות האמנותית

העבודה של תמיר "Flying Origami From pure fun to true science" היא מעין מדריך לבניית מטוסי נייר המונח בתוך ויטרינה. מספר רב של סגנונות קיפול נייר מוצגים בוויטרינה, על בסיס מדריך אוריגמי משנות השבעים. "המדריך משלב טכניקה עמלנית של אוריגמי עם חוקי תעופה פיזיקליים ומאפשר למטוסים במגוון צורות לעוף בזכות מיקום נכון של מרכז הכובד", כותבת הפטל. ספיר מציג את "הפרויקט המתמשך - מחקר לקראת האינדקס הקריפטו־מקסידרמי המלא", מספר מדפים שמונחות עליהם שאריות, ספק אורגניות ספק מלאכותיות, אולי שרידים ארכיאולוגיים ואולי הומרי יומיום אורגניים במצבי ריקבון שונים. מקצתם מפוחמים, מפוררים לפרווה שאפשר למולל, או דמויי משקע אבק עתיק. בכל מקרה, באי הניתנות לזיהוי מקודם האותנטי, מתקבלת המניפולציה הפיסולית - ומופק האמנותי. פרדי כסלו מציג עבודה מצוינת, "הרכיכה הקירחת", ומיטיב להדגים שממש כשם שהאלכימיה היא פסבדו־מדע כך האבסורד הינו פסבדו־לוגיקה - על גבי מבנה גיאומטרי גדול מעץ, המורכב מיחידות מודולריות הנדמות כקו רקיע קוביסטי של עיר כלשהי - מונח יצור בעל דופק. זו מעין צדפה זוהרת, גמישה, הנושמת לה באופן תיאטרלי, סוריאליסטי להפליא, על גבי הדיקט החשוף. התפאורתיות של המערך הכולל היא המקנה לה את עוצמתה הפלאית, היפהפייה, הסרת התכלית, כמה שמתעקש להישאר חי במוות הכולל של ההיגיון המוזיאלי. עוד עבודה מעניינת היא "גם זו ספינה ריקה" של תמיר. זה דגם מוקטן של אוניית קליפר מהמאה ה־17 שהוהדר, וכעת משייט בתוך בלון לטקס גדול. החיקוי המקצועני של התחביב התמהוני (החדרת אוניות לבקבוקים) משתמש במרכיב הפלא שיש באובייקט הבנאלי, ומוסיף לו מרכיב סכנה - על העבודה ממולאת המים והמנופחת מרחפת סכנת התפוצצות. בשינוי החומר נחשף המימד החודרני - הבלון העגלגל, מעין טיפת מים מועצמת. הוא דמוי רחם, ונמצא בסכנת הפלה, אם בעקבות מגע לא זהיר מן החוץ ואם בהיתקלות מבפנים באחד מהתרנים. אלא שאותו פרדוקס המתחולל בסיפור "האגרת", קורה בזעיר אנפין בתערוכה. רוב החוקרים, על פי הרברט, טוענים שהמכתב הוא זיוף איכותי וש"הוכחות גמורות אין". על הקורא מוטל לפשר בין מושג האמת המדעית הכולל זהירות וספקנות, לבין תשוקת ההישבות בתוכן המכתב, אך כלים חד־משמעיים לא ניתנים. אם לא ורמר הוא הכותב - מה מידת האחריות של התוכן, ולפיכך מה תפקידו של האמן ביחס לעולם התופעות? ובתערוכה - מה שמוצג כמחווה למטמורפוזה של החומר, יכול להתקבל גם כשיר הלל לציביליזציה, המסוגלת להמציג ביולוגיה ולהפוך כל קש לזהב.

"האלכימאים", מוצגת בגלריה קו 16, ששת הימים 6, עד 23.12